

Кровообіг правої гемісфери зменшено на 38 % (помірна гіповолемія). В басейнах хребетних артерій виявлено помірну (38 %) гіповолемію зліва, легку (31 %) гіповолемію справа.

На ЕЕГ виявлено асиметрію альфа-ритму 20 % по амплітуді та частоті між обома гемісферами. Альфа-ритм домінував у центральному відведенні зліва і в передньолобному – справа. Над обома гемісферами домінував низькочастотний бета-ритм амплітудою до 27 мкВ зліва, до 13 мкВ справа, відповідно високочастотний – з амплітудою до 20 і 16 мкВ. Над обома гемісферами реєструвалися повільні хвилі дельта-діапазону в усіх відведеннях зліва і тільки в передньолобних справа. Над правою гемісферою реєструвалися повільні хвилі тета-діапазону в передньолобному відведенні (так званий пубертатний регрес біопотенціалів головного мозку) [2]. Функціональні проби виявили депресію амплітуди альфа-

фа-ритму на 25 %, високо- та низькочастотного бета-ритмів, відповідно, на 33 і 32 %, дельта і тета- ритму, відповідно, на 34 і 1 %.

Висновки 1. Асиметрія кровообігу в басейнах внутрішніх сонних та хребетних артерій збігалася з асиметрією ураження кісток скелета.

2. Морфофункціональна незрілість нервової системи в пубертатному віці призводить до виникнення вегетативних дисфункцій, в тому числі і сполучної тканини, що клінічно проявляється остеохондропатичним синдромом.

Література.

1. Кризь-Пугач А.П., Кулаженко Є.В., Куценко Я.Б. Сучасна концепція комплексного лікування хвороби Пертеса у дітей // 36. наук. праць. Соціальна педіатрія. Розділ „Медико-соціальна реабілітація дітей з обмеженими можливостями здоров'я”. - К.: Інтермед. – 2003. – с. 316 – 319.

2. Зенков Л.Р. Клиническая электроэнцефалография. - М.: МЕДпрессинформ. – 2001. – 368 – С.

Венгер О. П.

КЛІНІКО-ПСИХОПАТОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРИВОЖНО-ФОБІЧНИХ РОЗЛАДІВ У ВАГІТНИХ

Тернопільський державний медичний університет ім. І.Я. Горбачевського

КЛІНІКО-ПСИХОПАТОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРИВОЖНО-ФОБІЧНИХ РОЗЛАДІВ У ВАГІТНИХ ЖІНОК - На основі вивчення клініко-психопатологічної структури тривожно-фобічних розладів у 27 вагітних жінок проаналізовані їхні особливості. Встановлено, що структура психопатологічної симптоматики у жінок, хворих на тривожно-фобічні розлади, характеризується наявністю провідних фобій та тривоги, які проявляються на фоні астенії. Виявлено особливості домінування мікро- та макросоціальних факторів в умовах сучасності. Вивчені специфічні сімейні стосунки, характерні для досліджуваних з невротичними розладами. Вказані особливості доцільно враховувати при проведенні діагностики та терапії тривожно-фобічних розладів.

КЛИНИКО-ПСИХОПАТОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ТРЕВОЖНО-ФОБИЧЕСКИХ РАССТРОЙСТВ У БЕРЕМЕННЫХ ЖЕНЩИН – На основании изучения клинико-психопатологической структуры тревожно-фобических расстройств у 27 беременных женщин проанализированы их особенности. Установлено, что структура психопатологической симптоматики у женщин с тревожно-фобическими расстройствами характеризуется наличием ведущих фобий и тревоги, которые проявляются на фоне астении. Выявлено особенности доминирования микро- и макросоциальных факторов в условиях современности. Изучены специфические семейные отношения, характерные для обследованных с невротическими расстройствами. Указанные особенности следует учитывать при проведении диагностики и терапии тревожно-фобических расстройств.

CLINICAL-PSYCHOPATHOLOGICAL PECULIARITIES OF ANXIETY-PHOBIC DISORDERS IN WOMEN – On the base of investigation of a clinical-psycho pathological structure of anxiety-phobic disorders in 27 female patients its peculiarities in the patients' were analyzed. It was found out that the structure of psychopathological symptoms in female patients with anxiety-phobic disorders was characterized by leading phobia and anxiety manifested on asthenic tack ground. Cleared up specification of modern micro- and macrosocial factors. Investigated specific family relations for anxiety-phobic type of neurotic disorders. The peculiarities mentioned above are expedient to take into account in diagnosis and treatment of anxiety-phobic disorders.

Ключові слова: тривожно-фобічні розлади, психопатологічні особливості, мікро- та макросоціальні фактори.

Ключевые слова: тревожно-фобические расстройства, психопатологические особенности, микро- и макросоциальные факторы.

Key words: anxiety-phobic disorders, psychopathological peculiarities, micro- and macrosocial factors.

ВСТУП Зміцнення психічного здоров'я населення є однією з важливих проблем цивілізованого суспільства. Одним з кризових періодів життя жінки є період вагітності. Біологічні та психологічні особливості періоду вагітності, підвищені вимоги до адаптаційних можливостей особистості

зумовлюють досить тривалий стан психоемоційного напруження і часто є передумовою виникнення субклінічних форм граничних (невротичних, психосоматичних) розладів особистості. Тому одним із завдань нашого дослідження було вивчення особливостей тривожно-фобічних розладів у вагітних.

Протягом життя 10–20 % населення переносять один або більше панічних нападів. Хворі становлять 0,6 % населення, хоча американські автори наводять вищі цифри (2,7 %). Епізодична пароксизмальна тривога в 70 % випадків поєднується з депресією, відповідно збільшується ризик суїцидальної поведінки.

Протягом останніх років міжнародна погоджувальна група (International Condensus Group) з покращення розпізнавання і лікування розладів тривожного та депресивного спектра активно займається розробкою алгоритму діагностики цих розладів в загальній медичній практиці [2].

Уявлення про тривожність до сьогодні ще недостатньо визначені [3]. Значний вклад у дослідження проблеми тривожних станів вніс З.Фрейд. Він виділив “переляк” і “тривогу”. Різниця між термінами в тому, що у першому випадку суб'єкт не готовий до небезпеки, тоді як в стані тривоги є щось таке, що захищає від переляку, “страх як початкова відповідь на ситуацію травматичної безпорадності знову виникає в небезпечній ситуації у вигляді сигналу тривоги” [4].

Проблеми удосконалення діагностики та терапії даної патології тісно пов'язані з необхідністю вивчення як загальних факторів патоморфозу (соціально-економічних, психологічних, екологічних), так і індивідуальних (вікових, статевих) [4,5].

Зокрема встановлено, що організм жінок найбільшою мірою наражається на вплив сучасних психогенних факторів [1, 3]. Однак результати цього впливу, які б визначали специфічність невротичних розладів у вагітних жінок, залишаються до сьогодні не вивченими, зокрема, це стосується тривожно-фобічних розладів.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ Метою нашої роботи було вивчення клініко-психопатологічної структури тривожно-фобічних розладів у вагітних жінок.

Нами досліджено 27 вагітних жінок, у яких визначався тривожно-фобічний розлад, віком від 18 до 36 років. При

дослідженнях ми використовували клініко-психопатологічний метод (аналіз скарг, анамнез життя та хвороби, провідних симптомів та синдромів). Особливу увагу приділяли аналізу психотравмуючої ситуації мікро- та макросоціальної направленості. Психодіагностичне дослідження включало колірний тест Люшера, тест визначення рівня психопатизації та невротизації.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ При вивченні мікро- та макросоціальних чинників травматизації виявлено, що у розвитку тривожно-фобічних розладів етіологічне значення мають соціально-економічні фактори, сімейні стосунки та наявність особистих захворювань і хвороби близьких.

При вивченні тривожно-фобічних розладів у вагітних виявлено наступні провідні синдроми: тривожний (23,7 %), фобічний (36,8 %), тривожно-депресивний (21,1 %) та тривожно-фобічний (18,4 %).

Аналіз преморбідних особливостей особистості залежно від провідного синдрому показав, що переважали тривожний (47 %), емотивний (22 %), дистимічний (10 %), педантичний (8 %). На формування тривожно-фобічних розладів з макросоціальних чинників найбільше впливали засоби масової інформації з емоційно-негативною інформацією (31,5 %), безробіття (власне та членів сім'ї) 22,7 %. Серед мікросоціальних чинників переважали особистісні захворювання (44,7 %). Великого значення набув такий психотравмуючий фактор, як переживання вегетативних порушень (21 %).

За допомогою тесту Люшера, виявлено, що у вагітних жінок переважав страх (смерті, болю, страх народити хвору дитину, страх зійти з розуму), розбалансованість вегетативної системи, перевтома, зниження працездатності, пасивність, напруженість, зниження загального психоенергетичного рівня.

За нашими даними, у пацієнтів з тривожно-фобічними розладами шкала тривожності показала, що помірна реактивна тривожність була характерна для 33,1 %, а висока – для 51,6 % пацієнтів. Що ж стосується особистісної тривожності, то у 28,5 % осіб вона була на рівні помірної, а у 46,7 % пацієнтів спостерігалася висока. За даними тесту можна зробити висновок про постійну властивість цих жінок бачити загрозу своєму благополуччю в різноманітних ситуаціях.

Особливості сімейних стосунків у жінок з тривожно-фобічними розладами характеризувалися напруженістю, тривожністю, частим нерозумінням, хоча викликали співчуття та спроби допомогти. Характер взаємостосунків розвивався за наявності внутрішньої прив'язаності один до од-

ного, хоча пацієнт мав емоційну дистанцію між рідними, часто через зниження адаптативних можливостей, коли у пацієнта виникала необхідність захищати себе від особистісної травматизації.

В сучасній системі надання медичної допомоги переважаючу роль у системі лікувальних заходів відносно цих хворих займає психотерапія. Психотерапії повинна бути відведена провідна роль у лікуванні, оскільки, використовуючи великий арсенал своїх методів впливу, саме психотерапевт виявить етіологічні моменти у формуванні та оптимальні шляхи вирішення проблеми. До того ж не завжди показані, а часто протипоказані психотропні засоби для вагітних. Використання психотерапії повинно бути системним та етапним. Спочатку встановлення терапевтичного контакту, далі основна, етіопатогенетично направлена психотерапія, наступним етапом може бути сімейна психотерапія.

ВИСНОВКИ Особливостями тривожно-фобічних розладів у вагітних є поєднаність психотравмуючих факторів, дія нових чинників, поява взаємоіндукуючих психотравм. Генез тривожно-фобічних розладів обумовлений дією макросоціальних факторів у 46 % та мікросоціальних чинників (54 %). Сімейні стосунки характеризувались напруженістю, тривожністю, хоча спостерігалось співчуття у родині та спроби допомогти. У жінок спостерігалась висока особистісна та підвищена реактивна тривожність, що свідчить про постійну їх здатність бачити загрозу своєму благополуччю в різноманітних ситуаціях. Психотерапії повинна бути відведена провідна роль у лікуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Марута Н.А. Невротическая болезнь // Международный медицинский журнал. – Харьков, 1997. – Т.3. – № 3. – С. 16–20.
2. Кузьменко В.З. Особенности психосексуального развития у женщин с истерической психопатией // Український вісник психоневрології. – 1996. – Т. 4, вип. 5. – С. 231–232.
3. Мангуби В.А. Депрессии у женщин, особенности течения и терапии (Обзор литературы) // Український вісник психоневрології. – 2001. – Т. 9, вип. 2. – С. 116–119.
4. Кутателадзе З.Ю. Особенности адаптивных механизмов при фобическом синдроме невротического генеза: Автореф. дис. ... канд. мед. наук. – Л., 1985. – 23 с.
5. Токсанбаева М. Женщины в составе экономически активного населения. В кн. Женщины в реформируемой экономике. – М., 1995. – С. 30–40.
6. Grosby F. Jaskar K. Women and men at home and at work: Realities and illusion // Gender issues in contemporary society. Glaremont Symp. on applied Soc. Psychol. CA: Sage Publ. Inc. Newbury Park. – 1993. – V.G. – P. 143–171.
7. Derogatis L.R. The SCL-90-R // Clinical Psychometric Research / – Baltimore, 1975. – P. 1–134.